

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Сучасний світ влаштований так, що практично все, що хочеться придбати, неможливо зробити без грошей. Тому сьогодні, виховуючи дітей, тему фінансової грамотності обійти неможливо. Та й не потрібно цього робити. Навпаки, дітей обов'язково треба вчити правильно поводитися з грошима, допомагати їм ставати фінансово успішними. Часто батьки, вихователі та вчителі забувають про те, наскільки важливо виховувати правильне ставлення дитини до грошей, до того як їх правильно заробляти, як накопичувати й витратити, як примножувати те, що зароблено. Все це можна формувати за допомогою математики, розвитку абстрактного, логічного мислення.

Формування фінансової грамотності є новою концепцією розвитку молодших школярів. Ураховуючи те, наскільки важливі для успішного життя навички управління фінансами, слід обов'язково ввести на уроках математики задачі, завдання, ігри для формування фінансової грамоти дітей молодшого шкільного віку. Адже ми всі намагаємося виховувати дітей всебічно розвиненими. Ми розвиваємо їх інтелектуальні, духовні та фізичні здібності. І тільки одна сторона розвитку часто залишається недоторканою, та, яка стосується фінансового виховання. А тому, педагогам, разом із батьками, важливо виховувати правильне ставлення дитини до грошей. Тоді і духовні стосунки між батьками і дітьми, взаємовідносини в дитячих колективах, набудуть високоморального рівня.

Пошуки сучасних концепцій формування фінансової грамотності молодших школярів на уроках математики вимагають звернення до навчально-виховної системи українського вчителя-творця Василя Олександровича Сухомлинського.

Роль сім'ї у процесі формування фінансової грамотності учнів є незаперечною, адже економічна свідомість, як правило, закладається в сім'ї. Проте, однією з проблем формування економічної культури дітей є низька економічна культура дорослих, тому одним із завдань школи є організація фінансової просвіти батьків. Як писав В. Сухомлинський у праці «Моральні цінності сім'ї» – могутня духовна сила виховання закладена в тому, що діти вчать дивитись на світ очима батьків, вчать у батька поважати матір, бабусю, жінку, людину. Моральне багатство створюється взаємовідносинами, в яких тісно переплітаються любов і добро з обов'язком і працею, з особистим прикладом [1].

У багатьох своїх творах педагог доводив, що розвиток особистості багато в чому залежить від культури батька й матері, що людські стосунки і суспільне оточення пізнаються здебільшого на прикладі батьків. На думку В.О. Сухомлинського, ми не вчимо в школі головному – не навчаємо жити. Не замислюємося ми – ні педагоги, ні батьки, що найважливіша мудрість життя, яку має освоїти кожен наш громадянин – це людські взаємовідносини. «Я не перебільшую, – каже Сухомлинський, якщо скажу, що молоді батьки, які не вміють бути чоловіком та дружиною, часто такі ж безпорадні як і діти. Не всім бути фізиками й математиками, а батьками бути обов'язково всім» [2, 35].

Все це доводить, що фінансова грамотність теж потрібна не лише для розвитку дітей, а й їх батьків. Що в свою чергу зближить рідних, створить коло спільних інтересів, покращить їх взаємовідносини, про що все життя дбав В.О.Сухомлинський. Таким чином, і батькам і дітям корисно здобувати знання фінансової грамотності.

Дітям корисно з молодшого шкільного віку показувати картину фінансових принципів, формувати у них фінансові звички, знайомити із правилами управління грошима. Під впливом навчання саме у молодших школярів розвивається теоретичне мислення, тобто вони засвоюють наукові поняття, закономірності, поступово оволодівають такими мислительними операціями, як аналіз, порівняння предметів, узагальнення істотних ознак і відкидання неістотних. Крім

того, систематичне навчання сприяє і виникненню довільності психічних процесів, плануванню, контролю власних дій.

Дитина молодшого шкільного віку повинна знати, що таке: валюта, кредит, відсотки, інфляція, податки, для чого працюють банки, які бувають види доходів. Крім того, дитина повинна усвідомлювати, що не всі речі можна купити відразу, чому частину грошей потрібно відкладати. Важливо розповісти про те, як і коли необхідно витратити гроші, що потрібно купувати, а що – не варто. Таким чином і закладається фундамент «розумного» розпорядження грошима, а також уже з дитинства формуються навички управління грошима, фінансові навички.

Дорослі люди, які успішно (чи інколи не дуже) планують власний бюджет, у більшості своїй не відмовились би від хороших порад у цій сфері. Часто дорослим бракує елементарних знань у сфері фінансів, але у сучасних учнів є можливість піти іншим шляхом. Слід готувати освічених дітей, які знають ціну грошам та вміють ними розпоряджатись. Це дуже актуально у часи, коли люди витрачають більше, ніж заробляють.

Своєрідно й творчо Василь Сухомлинський використовував казку у вихованні молодших школярів. «Через казку, фантазію, гру, через неповторну людську творчість – вірна дорога до серця дитини», – наголошував він [3, 53]. Глибокі за своїм змістом казки Василя Сухомлинського – як свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови. Казки В.О.Сухомлинського можна використовувати для формування фінансової грамотності молодших школярів, а також можна придумувати з дітьми, на уроках математики, власні казки для поглиблення знань фінансової грамотності.

У своїй педагогічній практиці Василь Олександрович Сухомлинський прагнув створити організовану систему впливів на вихованців, яка б сприяла всебічному розвитку дитини і була побудована на принципах гуманізму. Головна мета виховання – всебічний розвиток особистості. Важливим напрямом всебічного розвитку особистості є розумове виховання, яке потрібне людині не тільки для праці, а й для повноцінного духовного життя. Тому в процесі навчання дітей треба спонукати до самостійної пізнавальної діяльності, до самоосвіти. Цю роботу слід починати з малих літ, формуючи в дітей допитливість. У них постійна робоча установка: слухати, наслідувати, виконувати. Молодші школярі — «чомусики». Вони часто запитують дорослих: «Що це? Як це трапилось? Звідки взялося?» Діти неодмінно хочуть знати причину події, обставини, як і що відбувалося тощо. Тому саме цей віковий період є найкращим для сіяння зерен фінансових знань. За допомогою цікавих, творчих, життєвих задач, ігор на уроках математики можна ненав'язливо сформувати фінансову поведінку школярів. Саме від нас залежить, чи зможемо ми виховати покоління розсудливих споживачів, інвесторів, вкладників.

В.О. Сухомлинський вважав, що навчання не повинно бути для дитини тягарем, а повинно бути радісною працею. Його творчі знахідки щодо навчання: «школа під відкритим небом», уроки мислення на природі, кімната думки, культ книги, свято казки. На уроках математики, користуючись творчим підходом В.Сухомлинського, дітям легко можна пояснити про потреби, товари, послуги, ресурси, зарплату, сімейний бюджет, комунальні платежі, заощадження, доходи, прибуток.

Багато порад, які актуальні і сьогодні, в своїй науково-педагогічній спадщині залишив видатний педагог В.О. Сухомлинський. «... виховувати в учнів прагнення пізнавати навколишній світ, виконуючи складні розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; самостійно бачити причинно-наслідкові зв'язки; самостійно, без зовнішнього тиску оцінювати явища навколишньої дійсності; розвивати вміння доказово відстоювати свої думки і погляди; прагнення своєю розумовою та іншою працею щось довести, утвердити, відстояти; спостерігати, досліджувати, робити власні висновки з явищ навколишнього життя на основі прочитаного в довідковій літературі, наукових журналах» – це настанова педагога нащадкам усіх поколінь [4, 487].

У розумовій діяльності учнів великого значення В.О. Сухомлинський надавав мисленню, тому що повноцінне розумове виховання учнів можливо за умов розвитку мислення. Нагадаємо, що мислення – це психічний процес відображення дійсності, найвища форма творчої активності людини. Дослухаючись до порад В.О. Сухомлинського, слід зауважити, що

дуже помиляються педагоги, які думають, що математику не слід вивчати всім у широкому обсязі, особливо тим, хто її не розуміє і не любить. «...Математичне мислення необхідно для успішного вивчення усіх предметів; математичні здібності – це яскравий прояв якостей розуму, які відіграють велику роль у пізнавальній і творчій трудовій діяльності. Задача школи – піклуватися про розвиток математичних здібностей всіх учнів» – ось про що мріяв видатний вчений [5, 487]. І далі Василь Олександрович пояснює: «...що вчителі математики виховують в учнів культуру наукового висловлювання думки, вчать обґрунтовувати наслідки з даних помилок. Культура мислення, яка у дітей формується в процесі вивчення математики, накладає відбиток на всю розумову працю в процесі навчання, на характер спостережень за явищами природи. Ідеї функціональної залежності і змінної величини, які відіграють велику роль при вивченні математики, розвивають діалектичне мислення, полегшуючи розуміння причинно-наслідкових зв'язків при вивченні інших предметів...» [5, 489].

«...Математичні методи доведення учні використовують при аналізі явищ природи, зокрема під час спостережень, пов'язаних з вивченням механіки» [5, 489]. Використання прийомів математичного мислення при пізнанні світу і у праці – одна з головних ліній зв'язку теорії з практикою. Даний зв'язок особливо важливий у процесі формування фінансової грамотності.

Досліджуючи наукову спадщину В.О.Сухомлинського, експериментальні методики, що практикувалися у Павлівській школі, можемо дійти висновку, що сучасна школа з метою формування фінансової грамотності активно може впроваджувати методи викладання математики, форми та засоби навчання і виховання молодших школярів, які відкрив для світу педагог.

Література:

1. Сухомлинський В.О. Моральні цінності сім'ї / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: В 5т. – К.: Рад.школа, 1977. – Т.5. – С.436-440.
2. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О.Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1978. – 263с.
3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О.Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1988. – 304с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 томах / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад.школа, 1979. – Т.2. – 670с.
5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : В 5 т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 417–654.